

1989 през обектива на фотографите

„Фотографията има едно важно качество – чрез нея човек може да изживее всичко отново. Фотографията възкресява паметта. Преди десет години на бял свят се появи нещо, което изненада всички ни, нямахме време да се чудим. В нас се събуди нещо, от което се бяхме вече отказали. Нещо, което не може да се опише добре с думи, но фотографите са го запечатали – ВЯРАТА, НАДЕЖДАТА И ЛЮБОВТА КЪМ БЛИЖНИЯ“. С тези думи чешкият свещеник Вацлав Мали се връща мислено към събитията от късната есен на 1989 г. – годината, която бележи рухването на Желязната завеса и сложи края на комунистическия режим в Източна Европа.

Десет години след личната изповед на чешкия свещеник, днес вече епископ, няколко чешки фотографии възкресяват чрез своите фотоси чешката драма от късната есен на 1989 г., наречена „Нежната революция“. Техните фотографии застават в основата на т. нар. пътуваща изложба, организирана от чешкото министерство на външните работи. До средата на октомври 2009 г. фотосите са изложени на „Křížové chodbě“ на Staroměstské radnice. България се оказва една от първите европейски държави, на които изложбата „гостува“ – в началото на декември с.г. тя е официално представена в Чешкия център в София, където остава до средата на февруари 2010 г. Драматичната картинна панорама, дело на 20 фотографии „очевидци“, проследява „лебедовата песен“ на комунистическия режим в бивша Чехословакия. Фотографиите обхващат събития, разделени на четири времеви етапа.

УВЕРТЮРАТА (PRELUDE)

Началото е дадено с демонстрацията от 21 август 1988 г. в Прага, когато хората за пръв път от 19 години излизат по улиците, за да покажат, че не са забравили „Пражката пролет“. Последвалите няколко демонстрации на 28 октомври, националният празник на страната, на годишнината от запалването на Ян Палах през януари следващата година и отново през август и октомври са потушени от полицията. Те са само увертюрата към политическата „драма“ от три действия, наречена „Нежната революция“.

ДЕЙСТВИЕ ПЪРВО – ПЪТЯТ КЪМ ФРГ МИНАВА ПРЕЗ ПРАГА (NĚMECKÝ EXODUS)

Именно в Прага се разиграва една от последните драми на несъществуващата вече ГДР. Началото е дадено през

лялото на 1989 г., когато група източногермански туристи бягат във ФРГ през Прага. Столицата на Чехословакия става свидетел на масовото преселване на източногерманците през есента на същата година, след като вицеканцлерът и външният министър на Западна Германия Ханс-Дитрих Геншер официално им дава „зелена светлина“ в края на септември при посещението си в Прага: „Дойдох да ви кажа, че от днес можете да пътувате до Федерална република Германия“. Така че Берлинската стена започва да се пропуква не в Берлин, а в столицата на тогавашна Чехословакия. Мигновено пражките улици и паркове се изпълват с изоставени трабанти и мотоциклети, цели семейства спят по улиците в очакване, посолството на ФРГ буквално е обсадено, градинката пред него е изпълнена с палатки, осигурени от Червения кръст. Всички са обзети от една-единствена цел – да се доберат до ФРГ. И успяват.

ДЕЙСТВИЕ ВТОРО – ПАДАНЕТО НА БЕРЛИНСКАТА СТЕНА („PÁD BERLÍNSKÉ ZDI“)

През ноември 1989 г. символът на Желязната завеса и на разделението на Европа – Берлинската стена, пада. Тя е демонтирана с немска прецизност – тухла по тухла, с всякакви инструменти и с голи ръце.

ДЕЙСТВИЕ ТРЕТО – „НЕЖНАТА РЕВОЛЮЦИЯ“ (SAMETOVÁ REVOLUCE)

На 17 ноември 1989 г. в Прага 15 000 студенти излизат на демонстрация, за да почетат паметта на Ян Оплетал, смъртоносно ранен на 28 октомври 1939 г. по време на демонстрация срещу немските окупатори. Естествено, подобни шествия се толерират от комунистическата власт в Чехословакия.

Но тя едва ли си дава сметка, че този път демонстрацията ще се обърне срещу самата нея. След като студентското шествие вече е на Вишеград, то се отправя към центъра на Прага и започва антикомунистическа демонстрация. На Národní třída са първите сблъсъци с полицията – студентите пробиват полицейския кордон, около 600 са ранените. Тези събития изправят „на нокти“ пражани и още на следващия ден улиците и площадите се изпълват с хиляди хора. Студентите в Прага обявяват стачка, към която малко по-късно се присъединяват театралните дейци. Всички протестиращи са обединени от едно искане – падане на комунистическия режим. Те остават на улицата, докато не получат това, което искат – оставката на ЦК на ЧКП, при това без да използват насилие. Затова събитията в Прага от есента на 1989 г. остават в историята с името „Нежната революция“. Два дни по-късно, на 19 ноември, в театър „Чинохерни клуб“ се учредява Гражданският форум, който се превръща в обществена трибуна на протестиращите. Пътят към демокрацията е открит.

Д-р Красимира Мархалева
по материали от Чешкия център,
София